

ריבונה של תורה

כתובת המערכת: מודיעין עלילתי, חסילת יוסף 3/10. טל' 08-9744220 © דוא"ל לתגובות ורשימת תפוצה: rg5740@gmail.com

שמחת אדר ופורים - שמחת התרת הספיקות

צור עולמים, ואין הם זקוקים שוב לניסים כדי לחזקה. ולכך המשילו חז"ל את אסתר שהיא סוף כל הניסים, לסוף הלילה ולעלות השחר, כי באותו הדור נסתיימה חשכת ה'לילה', הטעונה בספיקות וחקירות, מקרב לבב ישראל, ועלה והאיר שחר האמונה ונתאזרח בלבבות.

עמלק' בגימטריא 'ספק'

ועתה נחזה, כי בחינה זו של הטלת ספיקות באמונת ה', היא מיסודו של עמלק, וכפי שהעיד עליו הכתוב, שמהותו היא 'אשר קרך בדרך', ודרכו לקרר ולהחליש את האמונה הבהירה בהשי"ת, על ידי השגות וספיקות והטלת דופי בכל דבר שבקדושה. וזאת כדברי דורשי רשומות, שיעמלק' בגימטריא 'ספק', כי היא מהות ענינו, וכדלהלן.

הנה נאמר במלחמת עמלק (שמות יז, יא-יג), 'והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגוי', והיה ידיו אמונה עד בא השמש'. ודרשו במכילתא (פ"ר בשלח), 'גדול כח האמונה, שבזכות האמונה ניצחו את עמלק, שנאמר ויהי ידיו אמונה'. והיינו כי בחינת ה'ויהי ידיו אמונה', היא שעמדה לישראל לנצח את עמלק. וכתב בדרשות ר"י אבן שועיב (פ"ר בשלח) 'בזכות שהאמינו ישראל בה', ניצחו את עמלק. ולכך הוצרך משה לצוות ליהושע, בחר לנו אנשים ובא הילחם בעמלק, דהיינו אנשים חסידים ויראי השם, המאמינים באמונה קיימת, ובטוחים בטחון גמור בשם. ובזכות משה והאנשים שבחר יהושע שהיתה בהם אמונה ניצחו את אותה המלחמה, ולא בזכות קטני אמונה שהיו אומרים היש ה' בקרבנו אם אין. ואלו היו הנחלשים שהענן היה פולטן, שהיו שתויין ממי המרים מאמונות רעות'. ולאור דברי היערות דבש דלעיל יתפרש, שההכרח לנצח את עמלק דוקא בכח האמונה, הוא משום שהעמלקים באו על ישראל מחמת התרופפותה של האמונה התמימה בהשי"ת, וכאומרם 'היש ה' בקרבנו אם אין', שנסתפקו בדבר השגחת ה' בתחתונים. ודברים אלה מפורשים במדרש תנאים (דברים כח), 'כל הנחשלים אחרוך, כל הנלחשין אחרוך, אלו שהיו מהרהרין אחר מדותיו של הקב"ה, כענין שנאמר, היש ה' בקרבנו אם אין'. וכן דרשו (שמו"ר כו, ג), 'אמרו, אם ריבון הוא על כל המעשים, כדרך שהוא ריבון עלינו, נעבדנו, ואם לאו, נמרוד בו. אמר להם הקב"ה, אם בקשתם לבדוק אותי, יבא הרשע ויבדוק אתכם, מיד ויבא עמלק'.

הכשר שבטבחים שותפו של עמלק

וטעם הדבר שדוקא עמלק בא בעקבות הספיקות האמוניות יותר משאר האומות, נתבאר בספר 'מאור ושמש' (פ"ר בשלח) ע"פ דברי הזהוה"ק, שעיקר ענינו של עמלק הוא לעקור מישראל את האמונה בהשי"ת, וליצור מצב של ספיקות והרהורים בעבודת ה'. ולכך תכף כשאמרו 'היש ה' בקרבנו אם אין', מיד יויבא עמלק. ולכן כשנחלשת האמונה השלימה בלב ישראל, מתחזק ומתגבר כחו של עמלק להרע לישראל. ולאור דברינו זכינו לפנינה יקרה בבאיור דברי המשנה (קדושין פ"ב) 'הכשר שבטבחים שותפו של עמלק', ופירש רש"י שיספיקי טריפות באות לידו, וחס על ממונו ומאכילין'. והקשה המאירי (ע"פ, פ"ג), שלכאורה אין שום קשר בין אותו טבח המאכיל טריפות לבין עמלק. ברם, להני"ל הרי זה נפלא, כיון שאותו טבח מתיר לעצמו להאכיל טריפות, למרות חשש האיסור

ז'כה' המן בן המדתא, ומבני בניו למדו תורה בבני ברק (סנהדרין צ"ו). ובנוסחת הש"ס שבעין יעקב (ע"פ) נתפרש שהכוונה היא לרב שמואל בר שילת. וראה זה פלא, שרב יהודה בנו של רב שמואל בר שילת, שהיה מזרעו של המן, הוא בעל האימרה הידועה (תענית כ"ט) 'משנכנס אדר מרבין בשמחה'. וזאת כדרכו של חודש אדר, שכל עניניו עומדים בבחינת 'ונהפוך הוא'. ובמאמר זה העוסק בפישרה של שמחת חודש אדר וימי הפורים, ניתן אל ליבנו לחקור ולהתבונן בשורש ריבוי השמחה שנתייחדה לחודש אדר יותר משאר החודשים.

מדוע לא נמשלה אסתר לכוכבי נשף?

הנה דרשו חז"ל (יומא כ"ט), 'למה נמשלה אסתר לשחר [פירש"י, שאסתר היא שאמרה את מזמור "למנצח על אילת השחר"]', לומר לך, מה שחר סוף כל הלילה, אף אסתר סוף כל הניסים. והקשה ביערות דבש' (ח"יב דרש ג), שהמשל איננו דומה לנמשל, שהרי המצב של סוף כל הניסים דומה יותר לדמדומי החמה בזמן שקיעתה, עת אשר פנה יום ובא לילה, והיה צריך להמשילו לכוכבי נשף הנראים בשלחי היום ובתחילת החשיכה, ולא לשחר המפציע ומבשר את ב"ה הארת היום.

ובישוב הענין, יסד היערות דבש יסוד חשוב, והוא, כי תכלית הניסים והנפלאות שעשה ה' בדורות הקדמונים היתה כדי לסלק מליבם ספיקות באמונה התמימה בהשי"ת [ויודגש, כי ודאי שדברים אלה הינם לפי גודל מדרגתם של הקדמונים, ואין לנו שום צד של השגה בהם ובענינם]. והיינו שבזמן שהיו ישראל במדבר, נסתפקו שמה אין השגחת ה' מצויה בתחתונים לרוב גדולת רוממותו, וכאומרם (שמות יז, ז) 'היש ה' בקרבנו אם אין', וכמדרש חז"ל (ילקו"ש שמות רמז רס"א), 'היש ה' בקרבנו, אם מסיחין אנו בלבבנו והוא יודע מה אנו מסיחין, נעבדנו, ואם לאו, נמרוד בו'.

ולמען הסר ספק מליבם נעשו להם ניסים ונפלאות כדי שידעו שה' משגיח עליהם בהשגחה פרטית עליונה. אך ידיעה זו לא התמידה, וכשעבר הנס זמן מה חזרו לספק זה וכמ"ש (תהלים ק"ו) 'מהרו שכחו מעשיו', ושוב האמינו שנמסרה ההשגחה לכוכבי שמים ולשרים עליונים. וכשרצה הקב"ה להחזירם למוטב, חזר ועשה מופתים בקרב הארץ. וספיקות אלו התמידו במשך כל ימי בית ראשון וגלות בבל, ולכך לא היתה התורה תקועה בלבב כלל ישראל, והיה זה מצב של חושך ואופל.

בימי מרדכי ואסתר האיר שחר האמונה התמימה

אך בימי מרדכי כשראו ישראל את השתלשלות הניסים, הִחַל במעשה ושת, ופָּלָה בתלייתם של המן ובניו, והבחינו בחסדי ההשגחה העליונה מבעד לחשכת הסתר הפנים ששררה באותה העת, נתקעה בקרב ליבם אמונה שלימה ומוחלטת עד שהאמינו בתכלית האמונה, שהשי"ת משגיח בפרטיות, ואין דבר נעדר מידיעתו, ולא יאתה העבודה כי אם לו לבדו. ועי"י כן חזרו וקיבלו את התורה, בלב שלם ומרצון גמור (שבת פח). וכשהתחזק תוקף האמונה האמיתית והשלימה, אזי 'ליהודים היתה אורה', כי סרו חשכת השכל ואופל הטעות מהם ואורו עיניהם באמונת ה'. ומשום כך מאותו הדור ואילך חדלו הניסים שנעשו לישראל בפרהסיא לפי שכבר לא היה צורך בהם, באשר נקבעה בלבבות אמונת

הכרוך בדבר, וזאת מפני שישנו צד ספק בכך, והרי הוא שותפו של עמלק, שדרכו להכשיל באיסורים על ידי יצירת ספיקות ותהיות. ואכן, גם המן הרשע 'בן בנו של קרה' אחז בדרכי אבותיו, והטיל ספק בלב האומות ביחס לניסים שאירעו לישראל. וכדבריו באגרות ששלח לכל העמים (אסתר י' פרשה ז) 'בצאתם ממצרים, היה עמהם משה, ובכשפיו נטל מקל והיכה את הים, ונכנסו ביבשה בתוך הים ועברו, ואיני יודע במה עברו, ובמה יבשו המים. ובשעה שבה עליהם עמלק אבי אבא למלחמה, נטל משה מקל בידו, ואיני יודע מה עשה בו, וכיון שבה עליהם איני יודע מה לחש עליהם, ורפו ידיהם ונפלו לפניהם. באו על סיחון ועוג שאין כל בריה היתה יכולה לעמוד בפניהם, ואיני יודע במה הרגום.'

ואף שכל האומות ידעו שכל כוחם של ישראל אינו אלא בסייעתא דשמיא, וכל מאורעות הניסים שהזכיר המן בדבריו נעשו לישראל עיני הקב"ה, הטיל אותו רשע ספק בכל דבר וענין באומרו 'איני יודע', וזאת כדרכו של עמלק מאז ומעולם. [ויש להטעים בזה דבר נפלא, שהנה ידוע שבלשון חז"ל נקרא 'ספק' בלשון 'תולין' (פסחים מ"א מ"ד, ועוד). ולכך מה יאה לו להמן עונש תליתו, וזאת כנגד הנהגתו 'לתלות' ולעורר ספק בכל דבר שבקדושה].

אסתר מן התורה כתיב?

ואם נבקש למצוא את הזמן שבו נתגברו התהיות והספיקות באמונה ביותר, הרי שהיה זה בדור מרדכי ואסתר שנתקיים בו המקרא "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא". וכמ"ש (חולין קל"ט): 'אסתר מן התורה מנין, ואנכי הסתר אסתיר', וביאר המהרש"א (ח"א שם), 'שבימיה של אסתר נתקיים מקרא זה, שאמר הקב"ה אסתיר, לפי שריחקו והסתירו ישראל עצמם מדיבור אנכי, שהוא עיקר האמונה, וכמ"ש למה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה, לפי שהשתחו לצלם. ומצב זה של הסתר פנים, הצמיח שאלות ותהיות שאינם מדרך האמונה. ובשעה שיש רפיון אמוני מתעורר כחו של עמלק, ולכך עלה בידו של המן לקטרע על ישראל, ובייחוד שעשה זאת בדרך של הטלת ספק כאופיו של עמלק. ברם, דוקא מבעד לחשכת הסתר הפנים, זכו ישראל באותו הדור, להבחין בהשגחת ה' על כל צעד ושעל, כמבואר למתבונן בהשתלשלותה של המגילה. ועל ידי כך נחקקה ונקבעה אמונת ה' בליבם, והוסרו מליבם כל ספיקות האמונה, וכדברי היערות דבש דלעיל שזוהי בחינת האורה שהיתה מנת חלקם של ישראל באותה שעה.

ויש בנותן טעם לצרף לדברים אלה, את ביאורו של הנתיות המשפט בפירוש 'מגילת סתרים' (אסתר ח, טו). שהנה דרשו (מגילה טו): 'ע"פ "ליהודים היתה אורה", 'אורה זו תורה'. והקשו המפרשים, שלכאורה וכי קודם לכן לא היתה תורה, ואיזו 'תורה' מיוחדת נתחדשה באותו דור. וביאר המגילת סתרים על פי דברי הגמ' בסנהדרין (כ"ד). 'במחשכים הושיבני, זה תלמודה של בבלי'. ופירש רש"י, שתלמודם היה ספק בידם, והיינו שהיו להם ספיקות רבים בלימודם. אבל בשעת הנס בימי מרדכי, היה תוקף השפעת השי"ת וניתנה להם השגה רוחנית גדולה עד שהתורה נהייתה להם לאורה ונתבארו ונתבררו להם כל הספיקות. ודברים אלו מצטרפים להמבואר במאמר זה שגאולת ישראל באותה שעה היתה בדרך של סילוק הספיקות, והנהרת הנפש בהארת התורה והאמונה.

הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר

ולאור דברינו יתפרש שם החודש ע"פ אמרת חז"ל (ביצה טו): 'הרוצה שיתקיימו נכסיו, יטע בהן אדר'. ופירש רש"י, 'אדר לשון קיום וחוזק, ולכך נקרא אדר'. ולפי זה יתבאר, שחודש אדר נקרא כן על שם חיזוק וקיום תוקף האמונה בחודש זה. והיינו, כפי שכתב תלמיד הרשב"א בספר תורת המנחה (דרשה לו), שלא רק בימי מרדכי זכו ישראל לנצח את עמלק באדר, אלא אף לדורות מסוגל חודש זה למחיית עמלק, ובו ימחה עמלק לעתיד לבא, ביד' ובטו' אדר. ונמצא שחודש אדר מסוגל למיחוי ומיגור כל ספק ורפיון באמונה הנובעים משורשו של עמלק, ובו מאירה ויוקדת בעוז האמונה בריבון העולמים, ולכך יאה לו השם 'אדר'.

'אין שפחה כהתרת הספיקות'

ומעתה נגלה פשר השמחה המיוחדת לחודש אדר, כי ידוע ששמחת התרת הספיקות היא השמחה המובחרת מכל השמחות, שהרי 'אין שמחה כהתרת הספיקות' (ע"פ תורת העולה לרמ"א ח"א, פ"ו). ולכן, חודש אדר שהינו מועד חיזוק האמונה השלימה, וזמן התרת הספיקות מבית היוצר של עמלק, הוא חודש של אורה ושמחה ליהודים בימים ההם ובזמן הזה, כי משנסתלקו הספיקות והמעצמים, אור נוגה מאיר את כל גווניה של עבודת ה', וליהודים היתה אורה.

"באחד באדר משמיעין על השקלים"

קורא נכבד! ידוע ומפורסם גודל מעלת נתינת מעות "זכר למחצית השקל" שמכפרים ומטהרים את הנפש. וכבר פסק מרן הראש"ל צ"ח הגר"ע יוסף שליט"א בשו"ת יחזה דעת (ח"א סי' פו') שהמצוה המהודרת ביותר היא לתרום את המעות לעמלי תורה, ובפרט לכוללים שבהם לומדים הלכה למעשה, שהם בבחינת "שערים המצויינים בהלכה". ועל כן הננו פונים ומבקשים מכל ידידינו ותומכינו לתרום את מעות "זכר למחצית השקל" לטובת הכולל הקד'. וכל התורמים והמסיעים יזכו לשפע ברכה והצלחה ברוחניות וגשמיות בזכות החזקתם בלומדי התורה. לתרומות נא ליצור קשר בטל' 089452903. כמו כן ניתן לתרום ע"י הפקדה בבנק הדואר מס' ח-ן 8795528. התורמים הקבועים יכולים לתרום דרך ההוראת קבע.

העלון מוקדש לע"ג
יששכר בן מזל ז"ל יעקובוב אליהו בן זוהרה ז"ל אטיאס אדיווי בת מזל ע"ה שמלוב חיים בן שמואל ז"ל לביא מאור בן צביה ז"ל דגגה שלמה בן ירמיהו ז"ל ורשבסקי אליהו חיים בן אסתר ז"ל אלול שמעיה בת עפיה ע"ה גמליאל מרים בת סאלם ע"ה שררה ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"ג
אברהם בן לאה ליסה ז"ל פוגל לילי בת זאיה ע"ה הוד רבקה בת שרה ע"ה עם שלם שלום בן יחיא ויהודית ז"ל שלומי ברכה בת אהרון ע"ה סעיד מיכאל בן יוכבד אביגיל ז"ל חנוך יהודה בן יצחק ז"ל שמעוני רחמים בן יעקב ז"ל אמנו הרב ישי בן סעדיה זצ"ל שרעבי ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"ג
ברק בן רחל ז"ל צברי יצחק בן תמו ז"ל אביסדיד רונית בת מנטה מרגלית ע"ה זרוק סעדיה בת זוהרה ע"ה יאיר רחל בת חיה ע"ה ורשבסקי שמואל בן מרים ז"ל מעודה נעימה בת שרה ע"ה משה אברהם בן טאוס ז"ל סלמי ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"ג
ר' בנימין בן משה ז"ל קומה סרח שרה בת רחמה ע"ה קדמה צביה בת סרח ע"ה דוד רחל בת סאלחה ע"ה מעברי נאו'ה מזל בת תאג'ה ע"ה סלמי שרה בת זיהרה ומשה ע"ה שרה זהרה בת דוד ע"ה גדסי שרינה בת לואיזה ע"ה מזוז אביתר בן יחיא בן סעדי ז"ל מרתבי ת.נ.צ.ב.ה

קורא נכבד! עלון זה יז"ל כחלק מפעילויות מוסדות "דרכי תורה" רחובות. בנוסף לכך קיימים: כוללים לאברכים מצויינים. בימ"ד להוראה ולרבנות. כולל ערב. כולל בין הזמנים. כולל יום שישי. כולל פנסיונרים. קרן "פותח את ידך" - סיוע למשפחות נערכות. וכן הנצחה לע"ג הנפטרים. אם ברצונך להיות שותף למפעל אדיר של תורה וחסד במשך כל ימות השנה, צור קשר עם הנהלת המוסדות, והבא ברכה אל ביתך!